

PRESENTATÖR1: En podcast från Sveriges Kommuner och Regioner.

STAFFAN: Det är fortfarande så att vi är ett faxland. Vi faxar information till varandra och det är inte rimligt i dessa tider.

PRESENTATÖR2: Det här är podden om välfärdsteknik.

EVA: Hej, och välkomna till ett nytt avsnitt av Podden om välfärdsteknik av SKR Kompetenscenter välfärdsteknik. Jag heter Eva Sahlén och samordnar både kompetenscenter och samtalen i den här podden. Det här poddsamtalet ska vi prata med några personer inom SKR om hur den digitala transformationen i kommunerna ser ut och vad kan SKR göra för att stödja den processen? Och för det samtalet så har vi bjudit in två inflytelserika representanter från SKR, Staffan Isling och Annika Wallenskog och ni ska få presentera er själva. Staffan, vem är du?

STAFFAN: Ja, vem är jag? Levande charader. Jo, men jag ... Staffan Isling då. Jag har jobbat nu två år som vd på SKR. Min bakgrund är att jag är socionom i botten och har jobbat länge inom socialtjänsten och varit socialchef i två olika kommuner och tio år blev det nästan. Så att jag har en bakgrund och min själ finns egentligen i socialtjänsten och sen har det blivit kommunchefsjobb och regiondirektörsjobb, så att nu sen två år tillbaka på SKR.

EVA: Vad brinner du för?

STAFFAN: Att det ska vara enkelt att vara medborgare.

EVA: Hur pass digital är du själv?

STAFFAN: Inte fullt ut, men jag brukar komma lite senare än andra. När alla misstag är redan gjorda, då brukar jag haka på.

EVA: Mm. Annika, vem är du?

ANNIKA: Ja, Annika Wallenskog heter jag, jobbar som chefsekonom på SKR och jag har jobbat på SKR sen 2010. Så det är lång tid. Innan dess har jag jobbat i både kommun och region i Västmanland och Uppsala, Nacka och Vallentuna. Sist som kommunchef men innan dess som ekonomidirektör, både kommun och region.

EVA: Vad brinner du för?

ANNIKA: Ja, men jag är nog ... Det var faktiskt så att min exman, han sa ”ibland tror du att du är en kommun, Annika”. Jag brinner nog väldigt mycket för kommunerna och regionernas möjlighet att bedriva en bra verksamhet för invånarna.

EVA: Och hur pass digital är du?

ANNIKA: Ja, men jag är nog ganska digital. Jag blir jättefrustrerad dock när saker och ting inte fungerar. Och så tänker jag att det är mitt eget fel. Men många gånger så kan det vara något annat som är fel. Och då brukar jag skrika på mina barn, för de är extremt digitala.

EVA: Ibland upptäcker man att man ska sätta i sladden lite bättre också.

ANNIKA: [skratt]

STAFFAN: Ja, det brukar vara någonting ... problemen mellan stolen och skärmen är det stora problemet.

EVA: Ja. Digital utveckling, digital transformation är ett av SKR:s utpekade utvecklingsområden som jag uppfattar det utifrån verksamhetsplan och vårt arbete framöver. Varför då?

STAFFAN: Jo, skälet är helt enkelt att vi behöver arbeta lite annorlunda framåt när vi tittar på de demografiska siffrorna så Annika i hennes ekonomirapport så framgår det tydligt det, jag vet inte Annika, du kanske kan utveckla det ytterligare lite?

- ANNIKA: Ja, precis. Och det handlar om hur befolkningen kommer att se ut de kommande åren. Och då vet vi att antalet personer över 80 kommer att bli fler. Öka fler även i antal, än personer i yrkesverksam ålder. Och vi vet också att vi har väldigt många delar, väldigt många kommuner och även regioner där vi faktiskt de närmaste tio åren kommer att tappa befolkning i yrkesverksam ålder. Och om vi då ska kunna leverera en bra välfärd, då behöver vi jobba på ett nytt sätt med användande av ny teknik. Så att invånarna kan göra en större del av jobbet själv. Eller att vi kan låta digital teknik ersätta mankraft om man uttrycker sig så. Man- eller kvinnokraft kanske jag ska säga.
- STAFFAN: Och det där är vårt budskap till regeringen i olika sammanhang, att vi kan inte ... Det finns inte folk att anställa framåt. Vi konkurrerar med näringsliv och andra företag och så. Och då kan inte vi sno åt oss alla som går ut gymnasiet, för det är egentligen vad vi skulle behöva göra. Om vi ska fortsätta anställa lika mycket utifrån den demografiska utvecklingen som är ... att det är en stor utmaning. Och här är digitalisering en av lösningarna för att kunna jobba på nya sätt.
- EVA: Hur ser den ut då digitaliseringen i kommunerna egentligen?
- STAFFAN: Om man jämför med övriga Europa, våra grannländer, så tror jag vi faktiskt har halkat efter. Och skälet är att vi inte har hittat den där gemensamma infrastrukturen, den digitala infrastrukturen ihop. Och inte heller att vi kan koppla upp oss mot de statliga myndigheterna. Det är fortfarande så att vi är ett faxland. Vi faxar information till varandra, och det är inte rimligt i dessa tider.
- ANNIKA: Och ett skäl är också att vi var väldigt tidiga med att införa ny teknik och jobba med datasystem. Och då har vi byggt på med väldigt många datasystem och då sitter vi fast i den här tekniken. Har man kommit mycket senare, ja, men då har man kunnat införa saker där man har ett ... gemensamma standards så man kan skicka teknik till varandra på

ett säkert sätt och så vidare. Men för oss blir det en längre resa, eftersom alla ska byta samtidigt.

EVA: Vi ska avveckla de här kopparledningarna och gå in i 5G medan de afrikanska länderna kanske hoppar direkt på 5G.

STAFFAN: Precis. Och sen har vi i Sverige som ... jag tycker vi pratar för lite om det, det här digitala utanförskapet. Vi har en miljon människor i det här landet som faktiskt inte kommer åt den digitala tekniken. På landsbygden är det på grund av att inte bredbandsuppbyggnaden gått tillräckligt långt och i andra delar handlar det om att man inte kanske kommer åt det här av olika skäl. Att man behöver någon form av handledning eller någon som kan introducera en på ett smart sätt i den här världen. Så att där tycker jag att SKR har en otroligt viktig roll att hela tiden påtala att både den här bredbandsutbyggnaden, otroligt viktig för den framtida äldreomsorgen, men också att vi behöver utbildningsinsatser, stödinsatser, till de som faktiskt står utanför den digitala mognaden och stötta upp hela den processen.

EVA: Hur resonerar kommuncheferna när du möter dem i de här frågorna?

STAFFAN: De säger tre frågor som de tycker vi från SKR ska prioritera. Det ena är kompetensförsörjning. Det andra är det här samverkan mellan region och kommun. Att få till stånd en bra möjlighet att kunna hitta nya avtalslösningar och sömlös verksamhet. Och det tredje handlar om digitalisering och ny teknik. Att vi behöver jobba med det. Det är de tre prioriterade områdena.

EVA: När det gäller det här med kompetensen och kompetensutvecklingen och så där, hur tänker vi där?

STAFFAN: När det gäller kompetensutveckling så har vi en utmaning. Det är en av de frågorna som SKR äger. Det är att vi tecknar kollektivavtal. Förutom kollektivavtalen så pågår det en del frågor som vi behöver bryta med de

fackliga organisationerna. Och en av de frågorna handlar om hur vi ska kunna få en mer teamarbete, både inom äldreomsorgen och hälso- och sjukvård, få olika yrkesgrupper att kunna jobba tillsammans. Ibland exempelvis inom hälso- och sjukvården är det alldeles för mycket fokus på läkare. Att det är de man ska träffa. I stället för att man får den rätta vårdpersonalen för sina egna behov. För att i det här landet vad jag vet så är det psykisk ohälsa som är det stora bekymret. Och det kanske finns andra yrkesgrupper som ska jobba med den typen av frågeställningar. Så att här tycker jag SKR har en viktig roll att jobba med de fackliga organisationerna och få ett nytt arbetssätt, en ny kultur, där man har olika yrkesgrupper som hjälps åt med de svåra samhällsproblem vi står inför.

EVA: Möts du ute av att det finns ett motstånd från ja, exempelvis då de fackliga organisationerna att jobba med digitala lösningar, och att det kommer vara en jätteviktig del av det ordinarie ... det vanliga arbetet?

STAFFAN: Jag tror inte digitala lösningar ... det finns inget motstånd där tror jag. Däremot finns det en ovana eller en ... kanske en rädsla att göra fel. Det här samhället har byggts upp nu på att alla ... finn fem fel och du finner dem. Och vi har statliga myndigheter som söker med ljus och lykta över våra medlemmars tillkortakommanden. Och där måste vi så att säga ställa upp och hitta ett annat arbetssätt, funktionssätt, där våra statliga myndigheter stödjer oss och hjälper oss att utveckla de här digitala lösningarna i stället för att göra folk rädda. Exempelvis AI, de kommunerna som vågar gå före när det gäller försörjningsstöd, att hitta nya arbetssätt där man inte kanske behöver ha ... lägga ned så mycket man- eller kvinnotimmar på olika arbetsuppgifter.

ANNIKA: Det här kräver egentligen också rätt mycket kompetens. För det är klart att de ... många utav de små kommunerna, vi i vårt projekt möter många av dem och ser att de har stora utmaningar. Man kanske inte har

den här typen av personer som har den här specialistkompetensen att stötta upp för exempelvis informationssäkerhetsfrågor och lite annat.

STAFFAN: Vi promote:ar väldigt mycket det här med att jobba tillsammans över kommungränserna. Vi har också sagt det i våra rapporter att gå ihop i de här svåra frågorna och gör jobb tillsammans. I stället för att var och en ska utveckla den här typen av kunskap. För det är för dyrt för den lilla kommunen, och man behöver hitta grannarna då som har samma bekymmer och jobba tillsammans. Så vi ser exempel på de stora kommunerna, när de går in. Exempelvis Karlstad när de stöttar upp de mindre kommunerna i olika systemuppbyggnader så. Det tror jag är framtiden, att kommunerna ännu mer jobbar tillsammans när det gäller digitala utvecklingar.

ANNIKA: Samtidigt, jag träffade familjen Helsingborg i går och de pratade en del om hur de försöker stötta de mindre kommunerna. Men då var det ... vi hade några mindre kommuner där också, Bjuv till exempel, som var med i det här samarbetet. Och de sa att samtidigt som man säger från Helsingborg att ”vi delar med oss och vi hjälper till”, så är det ändå svårt för en mindre kommun många gånger att införa det här, därför att man behöver ännu mer stöd och hjälp än vad kanske en stor kommun kan erbjuda. Så egentligen kanske man skulle mer handgripligt också stötta de mindre kommunerna. Exakt hur det ska gå till, det har vi väl inget svar på just nu. Men ibland tror jag att det behövs ännu mer just det här praktiska. Man kanske inte har den kompetensen i kommunen.

EVA: Vi har ibland också i vårt projekt sett att det kanske inte är så att det är med självklarhet att man samarbetar med kommunen nästgårds, det vill säga som är granne. Därför att man ... Det är inte säkert att man befinner sig i samma fas i utvecklingen heller. Utan man skulle faktiskt kunna tänka sig att man hittar mer likvärdiga kommuner på olika håll i landet och samarbetar.

STAFFAN: Precis, du har rätt i det, de här digitala lösningarna går att jobba med från Jokkmokk till Ystad mycket väl. Problemet är väl, hur hittar man varandra? Hur krokas man arm? Det handlar ändå det här ... samarbete är så basalt som tillit, att man känner varandra, att man förstår varandra. Och det tar lite tid va, att hitta de här samverkansstrukturerna.

EVA: Tycker du att du börjar mötas av det? Tänker kommunpolitik... KSO till exempel och kommundirektörer och så där, att man börjar se att "nej, men vi måste nog släppa jante där och det här att vi ska klara oss själva". För det kan ibland vara ett ganska starkt mantra uppfattar jag hos många kommuner, att "nej, men vi ska klara oss själva".

STAFFAN: Uppriktigt sagt så tror jag det finns en vilja hos de flesta att gå ihop och hjälpas åt. Samtidigt blir alla politiker ... De blir inte valda på att de är himla bra samverkansmänniskor och jobbar över kommungränserna. Det är nästan tvärtom så att många politiker premieras av att de tänker på sitt eget lokalsamhälle, men jag tror de här frågorna kanske inte man går till val på. Men däremot så tror jag man när man har vunnit ett val, så tror jag att man som politiker vinner på att närma sig både grannar och andra och jobba över kommungränserna. Och det ... vi ser många exempel på det. Jag tycker det ändå pågår väldigt mycket. Vi gjorde en analys av hur många kommunförbund vi har och det är otroligt mycket på gång.

ANNIKA: Och det tror jag ... vad man vinner på, tror jag, det är att arbeta också på ett enkelt sätt tillsammans. Att man kanske inte bygger upp såna här. För det finns väldigt många gemensamma bolag och kommunförbund och så vidare, men det behövs också en enkel samverkan där man byter tjänster med varandra helt enkelt.

STAFFAN: Och det här med avtalssamverkan underlättar det. Man behöver inte bygga upp de här stora organisatoriska överbyggnaderna något mer.

Och det tror jag är fördel. Att pröva avtalskonstruktionen och göra det enkelt som Annika säger.

ANNIKA: Jo, för där finns det många kommuner som vill, men som känner att de kanske hindras på grund av att det nuvarande regelverket egentligen säger att man ska upphandla vissa typer av verksamheter som ja, man inte ska kunna träffa avtal kring och så där men jag tror också precis som du säger, man kanske måste våga stretcha regelverket.

STAFFAN: Ja, det handlar framför allt ... Framför allt, man måste vilja någonting. Man måste våga tro på det man håller på med och utmana också sin egen organisation lite grann. För att vi vet det, går vi ut och frågar en verksamhet som har byggt upp en struktur att ”ska vi jobba på lite nytt sätt?” så första blir tveksamt. Så det gäller att övertyga den egna organisationen ofta. Innan man kan börja jobba ihop med andra. Och som kommundirektör som jag har erfarenhet av då, då kände jag att vi ... Den högsta ledningen hade nog enklare att komma överens och jobba tillsammans än när man skulle ned nästa steg så att säga. Och det är för att man har sina rutiner, sin vana att jobba på ett visst sätt. Och nu ska man helt plötsligt kanske jobba på ett annat sätt som ...

EVA: Ja, och digitalisering utifrån mina erfarenheter också av att ha jobbat länge i kommun och jobbat med digital utvecklingsfrågor i med utgångspunkt från socialtjänsten och vården och omsorgen så är det också ofta så att man behöver kompetenser inom den delen av en kommun som finns någon annanstans. Det vill säga det handlar också väldigt mycket om att ha ett samarbete inom en kommun mellan olika typer av professioner. För digitaliseringen i sig kräver en viss specialistkompetens.

STAFFAN: Det stämmer. Samtidigt så ... Vi på SKR här, vi har ställt om vår hela digitaliseringsarbete. Och lagt ansvar på respektive sakavdelning nu, att utveckla digitalisering. För att ett tag har man koncentrerat så mycket

av resurserna [hör inte 0:14:18] till en avdelning. Ofta centralt belägen. Som inte haft tentaklerna ute till verksamheten. Och det tror jag är ett stort hinder för digitaliseringen, att man specialiserar ... gör den så himla specialiserat och ett språk på de här avdelningarna som vi andra, vanliga dödliga inte riktigt begriper. Och så blir det inte den här connection eller kontaktytan som behövs för att verksamheten ska utveckla sin digitalisering. Så jag tror att digitaliseringsfrågor måste vara en del av den normala verksamhetsutvecklingen. Resurserna måste finnas nära de chefer som har driftansvaret. Då får vi rull på det här.

ANNIKA: För jag upplever många gånger att man kanske snarare tycker att ”jaha, nu får vi ytterligare ett nytt system som jag ska logga in i, det sjunde i ordningen”. Så det är därför den här samverkan måste vara så tydlig därför att syftet med de här systemen är att det ska stödja verksamheten, inte att det ska bli krångligare. Och det är det jag tror att man upplever många gånger i verksamheten, att det blir bara mer och mer administrativt tungt med olika system. Och det är därför som man måste ... det måste utgå från verksamhetens behov. Inte från någon sorts it-avdelning som sitter och tycker att det här är ett bra system. Utan man måste tänka på ett annat sätt.

STAFFAN: När jag jobbade i Region Uppsala så rullade vi ut ett nytt sånt här journalföringssystem då. Etapp ett. Och när vi rullade ut det till distriktsläkare och distriktssköterska, det höll på att bli uppror, för att det var krångligt, det var inte riktigt utvecklat, det var en taskig manual. Det tog för mycket tid helt enkelt. Nästa gång när vi rullade ut nästa steg, då gjorde vi en utbildningsinsats innan med båda ambassadörer och en stor utbildningsinsats som kostade 4 miljoner kommer jag ihåg. Och politiken ifrågasatte lite grann det. Men det där var nyckeln. Att man kunde rulla ut ett system och innan har man utbildat folk så att de kan ta emot det. För att mycket av den struktur vi har nyttjas inte heller fullt ut i dag kring digitalisering. Och det handlar om att inte de

mottagarna riktigt fått utbildning på området. Och det här med att digitalisering förutsätter kompetenshöjning av den personal som ska ta emot det. För annars är det rätt så meningslöst.

EVA: Möter ni den ... att man har den inställningen och den attityden, att man vill göra det från kommunledningshåll och från politik då i mindre kommuner och så?

STAFFAN: Jag tror inte man ... Om jag ska vara uppriktig, jag tror att det är en sak alla måste räkna på. ”Okej, vad kostar tekniken.” Men nästa fråga är ”vad kostar det att rulla ut det? Vilka är mottagarna och vad behöver de för kompetens för att man ska kunna nyttja det här systemet?” Och det tror jag vi behöver ta höjd för i större utsträckning än hittills.

ANNIKA: Och de bästa systemen, det är där invånarna sköter tjänsterna själva så att säga och då måste systemen vara så pass enkla så att invånarna verkligen kan sköta de här systemen. Om jag ska boka en resa eller någonting, då funkar det väldigt smidigt. Jag stöter inte på några hinder för bolaget är intresserade av att jag ska boka den här resan. Men om jag då ska genomföra någonting på ett digitalt system som är kommunens eller regionens, då måste det vara lika enkelt. Så att man hoppas över det här steget att de som jobbar ... medarbetarna, behöver göra massa saker. Det är det som är själva digitaliseringen, att hoppa över ett led i arbetet.

STAFFAN: Det jag tror vi behöver tänka på hela tiden när vi lägger ut såna här nya digitala utvecklingsprojekt eller arbetssätt, det är utifrån det politiska perspektivet. Det måste underlätta för medborgarna. Det måste finnas en vinst därute. Annars har våra politiker svårt att motivera de här satsningarna. Och det andra är att vi som jobbar med att förenkla administrationen, vi måste vara väldigt tydliga med att rulla ut då bra introduktion, utbildningar till vår personal. Så att de känner att de också vinner på de här nya systemen. Det är min erfarenhet sen tidigare.

EVA: Om man tar då något bra exempel. Du nämnde då att i regionen så hade ni avsatt ändå pengar för att utbilda personal i andra omgången där. Och att ... gick det smidigare och kunde politiken få den återkopplingen också då?

STAFFAN: Ja, de undrade väl varför det kostade så mycket pengar. Det var väl första frågan. Men sen förklarade vi varför. Och det var det att inte vår personal kunde snabbt börja använda systemet. I stället för att de jobbade med dubbla system. För att det var det man gjorde första gången. Men gick inte in i det, för det var för krångligt. Så behöll man det gamla. För det är också en erfarenhet, vi för in nya system och så behåller vi det gamla parallellt.

EVA: Men hur ser den digitala mognaden ut hos våra politiker?

STAFFAN: Ja, det ser väldigt olika ut, det är som allmänheten är mest.

ANNIKA: Ja, väldigt blandat skulle jag vilja säga. Sen är det många gånger så att politikerna är ofta ... många politiker som är uppe i åren, och dem måste man stötta så även de börjar arbeta digitalt. Och den resan är inte alltid enkel för alla förtroendevalda. Men väldigt, väldigt stora skillnader.

STAFFAN: Där har SKR en roll också inför nästa val nu. 2022 nu. Att vi planerar för utbildningsinsatser för våra politiker. Och jag hoppas vi kan lägga in ett pass där med digitala frågor. För att vi har sett här under pandemin att det svenska demokratiska systemet har ändå funkat. Trots att man inte har kunnat träffas fysiskt, men det är klart, det är utmaningen med digitala, politiska möten.

EVA: Men SKR:s politiker vill fortfarande ... vill gå tillbaka och träffas fysiskt nu?

- STAFFAN: Ja, det ... ambitionen är. Men exempelvis nu fick vi här i december 2021 ställa in de planerade fysiska mötena för att pandemin hann ikapp oss en gång till. Så nu är det digitalt här i december igen.
- EVA: Men borde man inte kunna jobba med att ha så kallade hybridmöten och hybridverksamheter också, att ibland är man med digitalt, ibland så finns man fysiskt? Och att man skapar goda förutsättningar för det.
- STAFFAN: Fast jag tror ... när vi pratar med våra politiker, de vill gärna träffas alla. Att alla är där på samma villkor. Antingen digitalt eller fysiskt, eller hur Annika, det ...?
- ANNIKA: Absolut, och det handlar också om just när man tittar på politiska församlingar, att det blir lätt så att de som sitter i rummet kan kommunicera med varandra enklare än den som sitter på distans. Så att just när det gäller politiken så är det viktigt att alla har samma förutsättningar att resonera om saker och ting eller så. Är det ett möte är man bara går i genom och klubbar i genom en massa beslut, ja, men då är det inga problem. Men många gånger så är politiska möten också diskussioner om saker och ting.
- STAFFAN: Vi har märkt den här ... nu när vi har jobbat med olika så här verksamhetsplaneringsfrågor, att under pandemin så var det vi tjänstemän som la fram färdiga förslag kan man säga. Medan nu, det här året, har det ändå varit fysiska möten så man har kunnat brotta mer kring texter och fundera kring vilka politiska inspel man vill göra. Så att jag ... för min del tycker jag att återgå till mer normalt vore bra för det politiska systemet, tror jag på sikt. Det är inte bra det här med digitala diskussioner riktigt. Det här med att se hur folk reagerar på saker, att ta ett snack vid kaffeautomaten och lösa ut en del frågor, jag tror ... Det funkar bättre det politiska då.

- ANNIKA: Precis. Samtidigt som man kan ha också vissa möten. Man kan ... det här är bara ett beslutsmöte. Det kör vi digitalt. Man behöver inte åka in för att klubba i genom beslut på en halvtimme. Medan vissa gånger måste man sätta sig ned fysiskt. Så att jag tror på det här att blanda mötena beroende på vilken karaktär de har.
- EVA: Men jag tänker så här många tjänstemän har ändå upplevt nu att ”nej, men det är klart att det går att utföra en hel del arbete hemifrån om jag har en okej arbetsmiljö hemma” och att det går att jobba med digitala möten för vissa typer och att man hittar en bättre kombination av det här.
- STAFFAN: Om vi jobbar i en förvaltningsorganisation som bara förvaltar ett uppdrag, då tycker jag vi ska fortsätta med det här. Men jobbar vi med en utvecklingstanke, att vi ska faktiskt utveckla nya idéer och nya arbetssätt och ... Då krävs det både överhörning ibland. Det krävs att man stöttar upp varandra. Det krävs att man sitter i ett rum och faktiskt brottas med frågan ordentligt. Det digitala tycker jag inte funkar i det här med att utveckla nya tankar. Mer än om man är en större arbetsgrupp, där tycker jag erfarenheterna är goda. Låt oss säga att du har 40 i ett rum, och du i stället jobbar digitalt och slänger ut dem i olika mindre arbetsgrupper. Det tycker jag har varit utvecklande faktiskt. Jag har ett nätverk med 40 kommunchefer. När vi har jobbat så tycker jag nästan vi har fått ut mer, än att 40 i rummet sitter och bara lyssnar in. Och det är alltid någon som tar ordet och så vet man att ...
- EVA: För det finns metoder även för att utveckla och jobba kreativt även digitalt.
- STAFFAN: Det finns det.
- ANNIKA: Jag tror definitivt på den här kombinationen. Ibland träffas man fysiskt och ibland träffas man digitalt. Och ska man bara sitta hemma och

skriva grejer en dag, ja, men det finns ingen anledning att för folk att åka till jobbet då. Så att den här kombinationen tror jag vi måste ta tillvara på. Vi kommer nog att leva med olika typer av virus under väldigt lång tid, och då är det bra om man kan sprida ut resandet till exempel, och även för miljöns skull. Så att jag tror på det här, att göra saker utifrån vad som krävs.

STAFFAN: Och vi har sett att folk har verkligen tagit ansvar under den här tiden. Vi ser inte i alla fall hos oss att vi har någon lack i effektiviteten, någonting sånt här. Snarare tvärtom säger de som har jobbat mycket hemifrån, eller de som jobbar hemifrån. Att vissa saker blir mycket snabbare gjorda. ”Man blir inte störd”, säger de. Och då undrar jag, när man blir störd, vad är det för typ av störning? När man är här på jobbet. Störningen är väl att man måste släppa sitt eget och tänka på någon annan, tänker jag. Och det kan vara bra. Att man är inte bara ett stort ego och tänka på sig själv. Utan man hjälps åt i vissa frågor.

EVA: Man har längre pratstunder emellan olika uppdrag och annat kanske också. Och gångtid mellan olika uppdrag. För nu är det oftast så att man har en minut emellan två möten.

STAFFAN: Ja, precis, jo, men så är det.

EVA: Jag tänker, du nämnde det här med det digitala utanförskapet som ändå är stort. Och det ... jag tänker på svenska internetstiftelsen här kom med en kartläggning här för några veckor sen, här under hösten 2021. Och de gör de här regelbundet. Där de också pekar på att det är just den äldsta delen av befolkningen som, oavsett var man bor, landet, stad, ja, och så vidare, som har det största digitala utanförskapet. Hur tänker ni omkring den delen? Vad är det kommuner skulle kunna göra och regioner och andra?

STAFFAN: Annika och jag sitter med i vår ledningsgrupp och vi bjöd in Lunds kommun för att lyssna på en kommun som är på framkant. Hur kan man jobba med äldre så de blir mer digitalt närvarande? Och de berättar exempelvis hur man kunde lära äldre att beställa mat via nätet och de fick tillbaka sin självständighet i vissa delar och kunde bestämma själv och så där. Den typen av introduktion ... med tanke på att vi behöver ha in nytt folk i äldreomsorgen ... att ha litegrann digitala handledare eller mentorer för äldre, det tror jag vi skulle kunna jobba mer med. Att locka de äldre att våga testa. För det handlar om att man är väldigt osäker. Och så lär man sig ändå grejer. Så äldre är inte dumma i huvudet på något sätt. De är fasen ... de har lärt sig mycket genom åren och får de rätt introduktion så kommer de haka på det här med digital närvaro tror jag.

ANNIKA: Ja, precis, och har de väl lärt sig någonting väldigt djupt, då sitter det där, även om demensen börjar komma så att säga. För då finns handgreppen på något sätt. Så att jag tror absolut att många äldre kan lära sig tidigt hur man jobbar digitalt, så att ...

STAFFAN: Och det kanske ska in ett sån här ... Vi har snackat om det här ... Efter pandemin, borde man ta vissa normbeslut i kommunen har vi snackat om. Behålla vissa av de här digitala förtecknen som vi har jobbat med, det här med hemmonitoreringen inom hälso- och sjukvården och kanske det här med att ha vissa digitala möten i stället för att man alltid har tid på ett kontor och så där. Jag tycker ... har man jobb ska man erbjudas digitalt möte i första hand om man väljer det. Den typen av ställningstaganden borde kommunerna göra. Och ha det som ett förstaerbjudande och sen så kan man som medborgare då välja att ändå komma, men det är andra alternativet.

EVA: Och det där är lite en resa kan jag tänka mig för många kommuner. Att ändå säga att "nej, men vi ska ha det digitalt först. Inte digitalt endast för det är inte möjligt, men digitalt först när det gäller vissa typer av

tjänster.” Och om det av något skäl inte fungerar för mig så får jag kanske tjänsten utförd på ett annat sätt då.

STAFFAN: Ja, men det är som när jag ska till vårdcentralen. För mig skulle det vara mycket enklare om jag skickade in mina prover när det passade mig, och så får jag sen en uppkoppling när jag sitter på jobbet. Jag förstår inte var svårigheten ligger egentligen.

ANNIKA: Nej, för det ser vi också hur folk har börjat använda de här nya digitala vårdtjänsterna, hur det har vuxit i omfattning. Och det är för att det är så himla enkelt. Om du har en kronisk sjukdom och hela tiden kan ha en uppkoppling till din läkare eller sjuksköterska beroende på vilken kontakt man har med vården, så kan man leva ett mycket friare liv med sin sjukdom. Det är ... jag menar det är samma sak som förr i världen när man skulle passa tiden och gå till banken innan klockan tre när den stängde. I dag är det en självklarhet för alla att man sköter sina banktjänster själv när man har tid. Så det underlättar folks vardag om vi kan få till en digital infrastruktur som gör att man ... till exempel om man har behov av vårddid hela tiden kan sköta det digitalt.

STAFFAN: Man kan fundera på det här om inte äldre då som skulle vilja fick lite så här digital handledning i sitt biståndsbeslut. Apropå rätten till självständigt liv och hela det. För att stärka ja, självständigheten hos de äldre.

EVA: Lund är en av våra tio modellkommuner, och precis som du säger har de tagit flera steg när det gäller att titta på tjänster och erbjuda dem på ett annat sätt. Jag tror personligen också att det här med att handla hem mat om tio år, det tror jag inte att vi kommer erbjuda så mycket längre inom äldreomsorgen och inom hemtjänsten för att de flesta har faktiskt lärt sig att beställa maten på nätet. Men jag tänker vi har en annan modellkommun, Borås, som faktiskt lånar ut läsplattor till seniorer, 75+, under en två-, treårsperiod och hjälper dem att kunna klara av det

här. För att kunna vara beredda att kunna klara olika saker. De erbjuder också flera timmar av stöd för att åka hem ... såna här digitala coacher inom ramen för biståndsbeslut. Så det ... jag tror också att vi behöver kanske fundera över att välfärdstjänsterna kan innehålla lite annat för att en del tjänster kanske kommer att försvinna av sättet vi har jobbat på.

ANNIKA: Precis, jag tänker också det som man har i Västerbotten till exempel, digitala hälsocentraler, men där man kanske får stöd av en sjuksköterska eller undersköterska till exempel att ta sina prover med uppkoppling till vårdcentral. Så det behöver inte finnas på alla ställen. Så att ibland kan man göra det helt själv. Ibland kan man göra det med stöd av en person från kommunen eller regionen till exempel. Så att jag tror att vi måste utveckla det där mycket mer. För vi har så stora ytor i Sverige också.

STAFFAN: Man ser exempel också från Västerbotten där man har svårt med läkare då, den fysiska läkarnärvaron, men däremot har man distriktssköterskor och så kopplar man i stället upp sig mot en läkare i södra Sverige som följer den här patienten och lär känna den digitalt. Och så har man distriktssköterskan i rummet då som kan guida på det fysiska delen. Jag tror vi behöver tänka mer i de här banorna när vi har brist på kompetens och resurser och nyttja den digitala möjligheten då på ett nytt sätt.

EVA: Vad kan SKR göra för att ja, stötta kommunerna mer i det här då att ... för det handlar lite grann om att göra en perspektivförändring ... ett perspektivskifte.

STAFFAN: Det vi har gjort under pandemin, det är att vi har lyft fram de goda exemplen hela tiden när det gäller digitalisering. Det var nästan nödvändigt. Pandemin gjorde att varken personal eller patienter ville träffa varandra. Då uppstår en kreativ kraft från båda håll. Hur löser vi det här? Och just den här typen av tankar ... ska vi permanenta en del? För att jobba vidare med den typen av erfarenheter. Jag tror ... många

var lite skeptiska till det här tidigare med digitala möten och så, men jag tror många har sett fördelen med det. Och inte bara för att det riskerar smitta utan ja, också verksamhetsskäl tror jag.

ANNIKA: Vad vi gör mer är att driva på staten att jobba med det här med ... se över, hur kan sekretesslagen ... hur är den ett hinder i dag, från att man ska kunna göra det här på ett enkelt och smidigt sätt. Hur kan staten hjälpa till med standards vad gäller digitalisering och så vidare för att vi ska få gemensamma standards. Så att det är också ett jobb som vi håller på med ganska ... Vad ska man säga? Oavkortat hela tiden. Att försöka få staten att hjälpa till med sina delar så att det här ska gå enkelt.

EVA: Många pratar också om att det kostar. Det är en investeringskostnad, det här med digitaliseringar. Behövs det mer pengar för att göra den här investeringspuckeln, eller?

ANNIKA: Ja, det är så att ... i och med att det är en puckel och att vi behöver pengar under kort tid för att kunna effektivisera verksamheten på längre sikt, så är pengar ett bra smörjmedel åtminstone från statens sida. Så att där diskuterar vi också, det finns en överenskommelse mellan staten och SKR nu som håller på att tecknas. Den innehåller inte så där jättemycket pengar, men där kan man fundera egentligen också på hur politiken fungerar i staten. Där man många gånger kommer med riktade statsbidrag för att öka andelen anställda, när vi vet att det kommer inte att finnas folk att få tag på. Om man skulle lägga lika mycket pengar på att digitalisera vår verksamhet, så skulle man göra ett mycket bättre jobb från statens sida.

STAFFAN: Annika och jag har suttit i den här välfärdscommissionen, i deras arbetsgrupp. Och vi har jobbat mycket med digitaliseringsfrågorna och just som Annika säger, vårt budskap har varit från SKR:s sida att staten behöver gå in och stötta upp den här puckelkostnaden. Och vi får alltid tillbaka då att "ja, men ni gillar inte riktade statsbidrag" men vi har sagt

”när det gäller den här delen kring digitalisering, så är det helt okej” för att vi behöver ha lite påtryckningspengar från staten, att de har en ambition på det här området. Och det här handlar också om att region och kommun behöver koppla ihop sig mellan sig. Men också att region och kommun behöver koppla ihop sig mot staten. Så att vi får en gemensam infrastruktur. Och där behöver staten gå in. Och hitta den här strukturen. Och sen kan vi koppla på regioner och kommuner på den strukturen, för den saknas i dag.

EVA: Behöver inte kommuner också egentligen avsätta i sin investeringsbudget resurser för den här typen av investeringar som ändå ska leda till ... Jag menar, har man inte bredband på ett äldreboende, ja, då kan man inte arbeta med digitala lösningar för att underlätta och effektivisera arbetet och möjliggöra kontakter med omvärlden och så vidare.

ANNIKA: Ja, där kan man se att kommuner har samma andel för digitalisering som man hade för 20 år sen, mellan 2 och 3 % av de totala kostnaderna lägger man på digitalisering. Jämfört då med kanske privata företag som lägger 20, 30 % av sin verksamhet motsvarande tjänsteföretag då. Vilket innebär att man borde i kommuner och regioner också lägga betydligt mer pengar på digitalisering. Samtidigt så tror jag att det handlar om också att man har svårt att exakt veta ”hur ska vi göra det här? Vad ska vi göra?” och hur har vi kompetensen” så att det finns ett skäl kanske till att man ligger så lågt, för man vet inte riktigt hur man ska använda pengarna på ett bra sätt.

STAFFAN: Och sen har vi ... kommuner och regioner har ett unikt uppdrag kan man säga, som förutsätter att det finns en mänsklig närvaro. Och då när vi samtidigt pratar om teknisk utveckling och digitalisering och så här, då är alla politiker framför allt kanske rädda för att vi drar ned på den här mänskliga närvaron inom äldreomsorg eller inom skolan, att det får de effekterna. Det gäller att hitta en balanspunkt där. För att om vi kan

redovisa samtidigt att vi har svårigheter att rekrytera vissa yrkesgrupper så kanske vi måste hitta andra lösningar. Och det är det jag tror vi behöver lite tjänstepersoner med lite mod som kan förklara orsakssamband och en långsiktig strategi och hur vi ska få fram ... För redan nu vet vi att många kommuner kommer förlora befolkning. Det pågår redan.

ANNIKA: Ja, det finns inte personer att rekrytera till bemanningen, jag menar det som du inledde med att säga att det är inte bara den kommunala sektorn som behöver personal, utan det är många privata sektorer och i en kommun om man har en utflyttning, då finns det väl inga ungdomar kvar längre att ta utav.

STAFFAN: Och just det här med att de digitala möjligheterna ger möjlighet att nyttja kompetensen där den finns på ett annat sätt, som vi pratade om. Och det är där kommunerna ska vara lite mer ... tänka över sin ... tänka in andra nya strukturer i sitt arbetssätt tror jag.

EVA: Kanske ska börja dra ihop säcken lite. Tror ni på framtiden i alla fall då?

ANNIKA: Absolut, det är klar att vi kommer att fixa det här. Vi är ganska duktiga i kommuner och regionen. Nu säger jag vi, men vi är det på att lyckas hantera situationer som dyker upp. Jag tycker att man har jobbat jättebra med pandemin. När vi hade de stora flyktingmottagandet 2015 så lyckades man också ta itu med den saken väldigt bra. Och vi har ställt om tidigare, så att det här är en omställning. Så när man väl behöver göra saker, ja, men då kommer man att göra det också. Så jag är helt säker på att det här kommer att gå bra.

STAFFAN: Ja, men det tror jag också och det handlar också om att ... Jag brukar tänka på det, i kommun och region, det är välutbildad folk som är anställda där. Ofta den arbetsgivare som har flest folk som har högre

utbildning. Och jag tror det finns otroligt mycket kompetens som vi kan nyttja ännu mer i kommuner och regioner för utveckling framåt och i slutänden så avgörs det nog ändå i det samtal som man har mellan politik och förvaltningsledning, hur man ska jobba framåt med det här långsiktigt, det är det jag tror. Vi själva här på SKR vill jobba långsiktigt med regeringen, jag tror de här långsiktiga målbilderna, att man är hyfsat överens i den politiska ledningen, det tror jag avgör den här utvecklingen ändå i slutänden.

EVA: Med det så knyter vi ihop det här samtalet då kring SKR:s roll i digitaliseringen och varför vi prioriterar de här frågorna framöver och varför de är prioriterade. Jag har en sista faktiskt lite avslutande fråga till er var och en. Eftersom det här är ett projekt då genom att stötta kommuner att utveckla mer av välfärdsteknik i äldreomsorgen som en del i att faktiskt skapa ökad trygghet och självständighet och ja, faktiskt också behålla integriteten och annat så tänker jag så här, den dagen du blir gammal och du kanske skulle behöva vara i behov av någon insats från äldreomsorgen, vad är det viktigaste behovet du skulle vilja ha tillgodosett?

STAFFAN: Det är nog att de ser mig som en självständig individ som har levt ett långt och rikt liv och vill fortsätta att leva så självständigt jag bara kan med den respekten för min person helt enkelt.

EVA: Du då, Annika?

ANNIKA: Ja, men jag tänker också på det, min mamma börjar bli gammal nu, hon klarar sig väldigt ... hon har ingen hjälp av någon hemtjänst eller något fast hon är 88. Och då brukar jag tänka på ja, men vad är det hon skulle behöva hjälp med? Och då tänker jag att välfärdsteknik, vi pratar om digitalisering väldigt mycket, men jag tänker välfärdsteknik, att hon har möjlighet att själv kunna duscha, gå på toaletten, att behålla sin värdighet och integritet utan att behöva ha hjälp av någon. Och där

finns det teknik som man skulle kunna införa. Men även naturligtvis hjälp med att leva ett värdigt liv där man kan rå sig själv i så hög grad som möjligt. Ibland får man känslan av att äldreomsorgen är till för att vara sällskap åt de äldre. Jag tror att det måste man fixa på ett annat sätt. Och sen måste man försöka se till så att folk kan leva ett självständigt och rikt liv.

EVA: Tack Staffan Isling¹ och tack Annika Wallenskog för det här samtalet.

STAFFAN: Tack själv. Vad kul att komma hit.

ANNIKA: Tack själv.

EVA: Och till dig som lyssnar, glöm inte att följa oss på SKR:s webb och prenumerera på vårt månatliga nyhetsbrev. Följ oss på LinkedIn på hashtaggen kompetenscenterväldfärdsteknik. Tipsa gärna andra om den här podden, och hör av er om ni har idéer om samtalsämnen och eller personer ni vill att vi ska göra ett samtal om och med. Trygghet och självständighet livet ut. Tack för att du lyssnat. Jag heter Eva Sahlén. På återhörande.